

OPERATION NOTVARP

UBÅTSJAKTEN I HÅRSFJÄRDEN

En verklighetsbaserad äventyrsroman och militär-politisk thriller som utspelar sig i regeringskvarteren och i Stockholms södra skärgård, hösten 1982.

MIKAEL NYMAN

OPERATION NOTVARP

Ubåtsjakten i Härfsjärden

978-91-984501-0-1

Copyright © Mikael Nyman 2019

Utgiven 2019 av Notvarp förlag

Alla rättigheter reserverade. Boken får inte återges, reproduceras eller överföras i någon form eller på något sätt, elektroniskt eller mekaniskt (inklusive fotokopiering), spelas in eller lagras i någon form av informations- eller hämtningsprogram, utan utgivarens skriftliga tillstånd.

Omslag och sättning: StjärnDistribution, Hofors

Tryck: Talinn Book Printers, Tallinn, Estland 2019

www.notvarpforlag.se

OPERATION NOTVARP

UBÅTSJAKTEN I HÅRSFJÄRDEN

MIKAEL NYMAN

NOTVARP
FÖRLAG

Innehåll

Författarens tack	7
Prolog.....	9

Del I Vågskvalp

Kapitel 1. Betänkligheter	14
Kapitel 2 Inpassering.....	29
Kapitel 3 Larmklockor	43
Kapitel 4 Beredskap	52
Kapitel 5 Hårsfjärden & Mysingen	63
Kapitel 6 Avvaktan	70
Kapitel 7 Kommandostrukturen.....	83

Del II Ubåtsjakt

Kapitel 8 Utbrytning.....	100
Kapitel 9 Ministrarna	110
Kapitel 10 Väntan.....	121
Kapitel 11 Operation Dalahästen	126
Kapitel 12 Krismöte.....	143
Kapitel 13 Evakuering	154
Kapitel 14 Stora Käfsh & Svartarsen.....	167
Kapitel 15 Mickrum Brygga	178

Del III Landmärken

Kapitel 16 Slottskyrkan	188
Kapitel 17 Översten.....	201
Kapitel 18 Statsministern.....	209
Kapitel 19 Upptrappning	219
Kapitel 20 Beslut	234
Kapitel 21 Den Inre Kretsen.....	245
Kapitel 22 Frågetecken	260
Kapitel 23 Utpassering	273
Kapitel 24 Samförstånd	286
Kapitel 25 Tallinn.....	297
Kapitel 26 Gate 4.....	310

Efterord	318
----------------	-----

Prolog

Berättelsen om ubåtsjakten i Hårsfjärden, hösten 1982, börjar egentligen ett år tidigare, den 27 oktober 1981, då den sovjetiska ubåten U137 går på grund i Karlskrona skärgård. En grundstötning som skedde mitt i natten, långt inne på svenskt territorialvatten och dessutom inne i ett militärt skyddsområde i den södra delen av Östersjön, där Sverige än idag har en stor marinbas.

Pinsamt nog upptäcktes den strandsatta sovjetiska ubåten först i gryningen av en lokal fiskare, inte av marinen. Fiskaren larmade den svenska marinen och när marinen anlände konstaterade militären att ubåten hade kört rakt upp på ett skär, inne bland skärgårdsöarna. Eftersom ubåten hade kört så pass långt upp på skäret förstod marinen att ubåten måste ha kört med relativt god fart, i övervattensläge, under natten. Ubåten hade naturligtvis försökt ta sig loss för egen maskin, men då det inte hade lyckats krävdes det nu svensk hjälp för att dra loss det sovjetiska undervattensfartyget.

Den oanmälda närvaron av den sovjetiska ubåten kom naturligtvis som en obehaglig överraskning för Sverige och situationen förvärrades av att Sovjetunionen (eller Warszawapakten som det också hette på den tiden) omedelbart placerade en armada av krigsfartyg direkt utanför Sveriges territorialvattengräns och krävde att få tillbaka sin ubåt.

Ett sovjetiskt fritagningsförsök hotade, men den svenska regeringen och militären hanterade efterspelet på ett hårfint sätt, genom att istället bjuda in världspressen för att fotografera och filma den strandsatta ryska ubåten. Det blev en världsnyhet och först därefter drog Sverige loss ubåten från skäret, för att slutligen eskortera den ut på internationellt vatten i Östersjön, där Sovjetunionen återfick sin whiskey-klass ubåt,

U137, helt intakt. Detta samtidigt som svensk militär, efter diskreta mätningar längs ubåtsskrovets utsida då U137 låg på grund, misstänkte att det fanns kärnvapen ombord.

Den massmediala hanteringen var naturligtvis en förödmjukelse för Sovjetunionen, men det var även förnedrande för den svenska försvarsmakten och som en konsekvens av detta undrade svenska politiker, den svenska allmänheten, liksom världspressen, hur det kom sig att sovjetiska ubåtar obehindrat kunde åka omkring i den svenska skärgården och besöka svenska marinbaser? Hur var det möjligt?

En inkompetensförklaring av den svenska försvarsmakten hängde följaktligen i luften och vid denna tid existerade det även en svensk rädsla och ingjuten respekt för Warszawapaktens omfattande vapenresurser i Östersjöområdet. Vapenresurser som var långt större än vad det lilla neutrala landet Sverige hade tillgång till. Samtidigt ställde sig omvärlden följande fråga: Klarar Sverige av att bevaka sitt eget lands gränser och att försvara sin neutrala zon? En fråga som resulterade i att det plötsligt var mycket som stod på spel. Långt mycket mer än att det bara handlade om en strandsatt rysk-sovjetisk ubåt från Warszawapakten.

Två högre svenska marinofficerare fick emellertid tillåtelse att kliva ombord på U137 innan Sverige drog loss ubåten från skäret i Karlskrona skärgård. Under besöket ombord på U137, uppgav den ryska ubåtskaptenen att man hade navigerat fel och att man egentligen trodde att man befann sig i Polen. Förklaringen som gavs var att det hela berodde på en trasig gyrokompass och för mycket alkoholkonsumtion ombord på ubåten. Men de svenska officerarnas observationer inifrån den sovjetiska ubåten, liksom samtalen med de sovjetiska ubåtsofficerarna, samt hur långt in mellan öarna som U137 de facto hade lyckats navigera innan grundstötningen, resulterade i att de i sin rapport utelöt alla möjligheter till felnavigering. Enligt deras uppfattning var det snarare en fråga om ett världsrekord i felnavigering. En slutsats som såväl politikerna som försvarsmakten och allmänheten tillika delade i det tysta.

Men förödmjukelsen av den svenska marinen, kustförsvaret och försvarsmakten i sin helhet, den kvarstod. En förödmjukelse som blev startskottet för den svenska militärens planering av motåtgärder. En planering som den svenska militären kom att arbeta med under hösten/vintern 1981 och när grundplanen var utarbetad, började en liten grupp på försvarshögkvarteret att arbeta med de praktiska förberedelserna.

Detta efter att den borgerliga regeringen och försvarsministern hade gett sitt godkännande till att utöka ubåtsjaksresurserna, utan att politikerna kände till några detaljer. Under hela våren och sommaren 1982 pågick således förberedelserna i största hemlighet och till slut blev det höst. Här startar tillika den skönlitterära berättelsen om ubåtsjakten i Hårsfjärden i oktober 1982. En roman som har fått bära namnet Operation Notvarp. Med underrubriken – Ubåtsjakten i Hårsfjärden. Men var kommer namnet Operation Notvarp ifrån? En fråga som kräver sin förklaring.

Operation Notvarp var av allt att döma en agerandeoperation som förbereddes av den svenska marinen våren 1982 och som syftade till att få stopp på undervattenskränkningarna inne på svenskt territorialvatten. Men exakt vad Operation Notvarp innefattade och var operationen skulle äga rum geografiskt, är höljt i dunkel. Om den över huvud taget sjösattes eller ens var framgångsrik i sin planerade originalversion. Men samtidigt som Operation Notvarp var förberedd, fick marinen istället indikationer på främmande ubåt inne i Stockholms södra skärgård, i såväl Mysingen som i Hårsfjärden. Den skönlitterära berättelsen ”Operation Notvarp” utspelar sig därmed i skärgårdsvattnen runt Hårsfjärden och berättelsen bygger på verkliga händelser från ubåtsjakten. Händelser som redovisades i massmedia i oktober 1982. Boken bygger även på uppgifter i statens offentliga utredningar. Ubåtsutredningar som tillsattes i kölvattnet av ubåtsjakten i Hårsfjärden för att få en ökad förståelse för vad det var som egentligen hände.

Denna äventyrsroman är därmed en berättelse med flera fiktiva inslag, men det är samtidigt en berättelse som har sin upprinnelse i en serie verkliga händelser. Detta samtidigt som karaktärerna i denna militärpolitiska thriller är fritt skapade utan någon koppling till eventuella originalpersoner. Men låt mig nu istället överlåta ordet till en av huvudkaraktärerna i denna skönlitterära berättelse. Sveriges överbefälhavare David Ek. Året var 1982, i slutet av september månad och det var såhär han mindes det ...

Mikael Nyman

Kapitel 8

Utbrytning

Tisdag den 5 oktober klockan 13.00

Klockan hade precis passerat 13.00 när örlogskapten Tjernomyrdin smög fram genom Quebec 615 och pratade viskande med sitt manskap, för att säkerställa att alla var med på noterna. Han hade beordrat ”Klart Skepp” och ubåtsbesättningen hade intagit sina stridsplatser. För efter mycket funderande och efter fem dygn i Hårsfjärden med svenska helikoptrar som regelbundet släppte sjunkbomber, hade han till slut bestämt sig. Det var tid för dem att försöka smyga sig ut från Hårsfjärden och ingenting fick gå fel, för felmarginalerna var alldeles för små.

Han återvände från aktern av ubåten där maskinchefen och maskinpersonalen huserade, efter att ha inspekterat maskinrummet och den bakre sovhytten. I hytten möttes han av en motbjudande unken stank av intorkad svett, diesel och maskinolja som blandades med en metallisk doft från ubåtsskrovet. Med försiktiga steg lämnade han odören bakom sig och fortsatte framåt i ubåten, för att sedan stanna upp utanför köket, där kocken hade dukat undan matbesticken och istället lagt fram sjukvårdsutrustningen.

– Om fem minuter bär det av, viskade Tjernomyrdin och granskade honom med sina klarblå ögon.

Den storväxta kocken nickade införstått.

Han verkade lugn och samlad, konstaterade Tjernomyrdin nöjt. Dessvärre hade flera av hans andra besättningsmän börjat uppvisa

nervösa symtom. Det var illavarslande, men nu skulle de ta sig ut från Hårsfjärden.

Tiden var inne.

Tjernomyrdin lämnade köksregionen bakom sig och fortsatte framåt i ubåten, men stannade upp utanför sin egen kaptenshytt. Det väste om en varmvattenventil utanför hans hytt dörr och han drog åt munstycket till dess att det blev tyst. Därefter fortsatte han föröver genom ubåten. Väl framme i manöverrummet såg han att hans second, styrmannen och de två hydrofonisterna satt på sina platser. Ingen sa någonting. De tittade bara på honom.

Utan att stanna fortsatte Tjernomyrdin vidare framåt i ubåten i riktning mot fören. Efter att ha passerat radiooperatörernas utrymme klev han slutligen in i den främre sovhytten som var tom på folk. En ensam glödlampa lyste svagt i taket och gav ifrån sig ett vitt sken. Filtarna låg prydligt hopvikta på britsarna. Slutligen inspekterade han även besättningen i det främre torpedrummet, innan han återvände till manöverrummet. Alla hade intagit sina platser och allting verkade vara som det skulle, konstaterade han belåtet.

Under hela förmiddagen hade Tjernomyrdins två hydrofonister lyssnat efter ljud i Hårsfjärden, men helikoptrarna med sina hydrofoner hade under det senaste dygnet varit mindre aktiva och det verkade numera som att de lite mer planlöst ställde sig och hovrade på olika ställen i Hårsfjärden. Ibland fällde de någon enstaka sjunkbomb, men bomberna hade aldrig varit i närheten av den plats där de själva befann sig. Tjernomyrdin drog slutsatsen att den svenska marinen hade tappat bort dem.

Men det var psykiskt påfrestande med enstaka sjunkbomber, eftersom det fick hela ubåten att vibrera, samtidigt som det var svårt för den vilande delen av besättningen att få en sammanhängande sömn. Parallellt med att de behövde vara knäpptysta. För minsta avvikande ljud kunde röja deras position.

Frånvaron av målmedvetna Vertolhelikoptrar var således positivt, men Tjernomyrdin och hans besättning hade under det senaste dygnet istället plågats av en ny typ av mindre båtar som hade dykt upp ute på fjärden, ungefär samtidigt som helikopteraktiviteten minskade. De nyanlända båtarna gick systematiskt i bredd och krattade botten med sina ekolod. Sedan jämförde de troligen utskriften av bottenstrukturu-

ren med kartinformationen och om det dök upp en avvikelse skulle helikoptrarna troligen vara där inom några minuter för att fälla nya sjunkbomber.

Den svenska marinens nya sökmetod innebar att Quebec 615 var tvungen att starta motorerna och flytta ubåten utifall att ekoloden risikerade att passera ovanför dem. Denna nya typ av katt- och råttalek tärde på batteriresurserna, samtidigt som besättningen hela tiden var tvungen att vara på helspänn. För det var just dessa eventuella förflyttningss ljud från en ubåt som helikoptrarna lyssnade efter.

Ubåtsjakten hade utvecklats till ett mardrömsscenario och det var hög tid för dem att ta sig därifrån. Förhoppningsvis kunde de vara i säkerhet ute i Mysingen tillsammans med de två andra ubåtarna inom två timmar, men i samband med den senaste radiokontakten med Kaliningrad hade Tjernomyrdin snappat upp information om att det eventuellt kunde finnas ubåtsnät utlagda för att fysiskt stänga in dem i Hårsfjärden. Under det senaste dygnet hade han funderat mycket på det, men han hoppades i alla fall den stora norra passagen skulle vara öppen. Skulle det visa sig att det fanns ubåtsnät där fick de väl backa ubåten, avvakta till mörkrets inbrott och sedan gå över ubåtsnäten i ytläge i full fart. Svårare än så kunde det väl inte vara? Men en sådan lösning var ett sista alternativ och han hoppades att han inte skulle behöva genomföra det.

Sakta lyfte Quebec 615 från botten och det knakade i ubåtsskrovet då den frigjorde sig från bottenlammet, där de hade legat helt orörliga under de senaste dyggen. För Tjernomyrdin hade på ett skickligt sätt lyckats fickparkera Quebec 615 i en ficka på 35 meters djup i den sydvästra delen av Hårsfjärden, strax utanför Berga Örlogsskolor. Platsen som han hade valt var, mer eller mindre, rakt under en svensk jagare som hade tagits ur tjänst i avvaktan på att skrotas och som nu låg förtöjd och gnisslade mot en massiv bergsvägg. Det var fräckt gjort, men det var naturligtvis det sista stället som svenskarna skulle leta på. Än mindre skulle de få för sig att fälla några sjunkbomber just där. Hittills hade hans bedömningar visat sig vara rätt och han fortsatte att lita på sin intuition. Även om kommandörkapten Josef Jakovlev, genom radiomeddelanden via Kaliningrad från sin ubåt ute i Mysingen hade uppmanat honom till än det ena, än det andra. Men nu kände han att

det fick räcka. De pratade för mycket. De levde på gamla meriter samtidigt som han hade långt bättre information om förhållandena inne i Hårdfjärden än någon annan. Det var väl inte för inte som han var en av de yngsta örlogskaptenerna inom östersjöflottans ubåtsvapen? Kanske behövdes det trots allt en föryngring? För han visste vad han gjorde och han hade redan fattat vissa beslut, oberoende av direktiven från Kaliningrad. Ett sådant beslut var att den sedan tidigare utplacerade tekniska utrustningen i Hårdfjärden fick ligga kvar där den låg. I det avseendet brydde han sig inte längre. Deras prioritet var nu att lämna Hårdfjärden innan Quebecubåtens undervattenkapacitet blev kritisk, samtidigt som han längtade hem till sin fru och sin nyfödda son. Det fanns andra saker i livet som var viktigare än detta, insåg han.

Quebec 615 fortsatte att stiga från botten och efter några meter startade propellrarna som gick på batteridrift för att minimera ljuden. Sakta började ubåtsskrovet röra sig, framåt i tre knops fart på 25 meters djup, i riktning mot den norra delen av Hårdfjärden. Tjernomyrdin höll ett vakande öga på officerarna i manöverrummet och till sin belåtenhet såg han att alla visste vad de gjorde. Om 40 minuter skulle de komma att befinna sig rakt utanför Berga Örlogsskolor och därefter kunde de påbörja sin styrbordsgir, för att någon distansminut längre fram passera ut genom det norra sundet och slutligen nå Mysingens väldiga fjärd. Ett steg närmare friheten.

Tjernomyrdin satte sig tillrätta, spände fast sig och lyssnade med slutna ögon på det dova, nästan ljudlösa, surrande ljudet som propelleraxeln gav ifrån sig, när ubåten arbetade sig fram genom vattenmassorna. Han la ifrån sig sin skärmmössa, rättade till sin blonda lugg som föll ner över pannan och slöt sina klarblå ögon. Men bara efter tio sekunder öppnade han ögonlocken och tittade växelviss på djupmätaren och gyrokompassen. Färdriktningen stämde och djupmätaren visade på 28 meter. Uppmärksamt fortsatte han att följa ubåtens förflyttning på sjökortet och ytterligare 38 minuter passerade under fullständig tystnad i manöverrummet. Därefter lade hans styrman försiktigt om kursen och ubåten påbörjade sakta sin styrbordsgir. Djupmätaren visade fortfarande 28 meter.

Tjernomyrdin noterade kursändringen i loggboken och gjorde en markering på sjökortet. Han visste precis var de befann sig i den norra delen av Hårdfjärden.

Till sin förvåning såg han att en av hydrofonisterna oväntat lyfte upp armen i luften och viftade på den, för att påkalla uppmärksamhet. Tjernomyrdin satte sig genast rakryggat upp i stolen och fyra sekunder senare hördes det ett tydligt ping-ljud som träffade ubåten. Kort därefter kom det ytterligare två pingar som träffade ubåtsskrovet och ljudvågorna skar som knivar rakt igenom plåten. Den andra hydrofonisten vred på huvudet, tittade på honom och Tjernomyrdin såg för en hundradels sekund skräcken i hydrofonistens flackande blick.

– Sonar-ping 35 grader nord, rapporterade hydrofonisten som hade vinkat med armen.

Tjernomyrdin stelnade till, blängde på sjökortet och drog blyertspennan utmed linjalen från deras position och 35 grader nord. Helvete, tänkte han. Svenskarna har en ubåt i undervattensläge i norra Hårsfjärden som bevakar utloppet med sin sonarutrustning. Troligen ligger den bredvid den där holmen, ovanför utloppet, på 20 meters djup. Han ritade en liten ring och kryssade över cirkeln för att komma ihåg platsen.

– Är det torpeder i vattnet? viskade han nästan, men de båda hydrofonisterna skakade samstämmigt på huvudena till svar, utan bry sig om att vända sig om.

De lyssnade frenetiskt.

Skulle svenskarna komma att avfira torpeder i nästa steg? Hans tankar flackade. Nej, det kunde de rimligen inte göra, fastslog Tjernomyrdin kort därpå. För det fanns ju flera svenska båtar i Hårsfjärdens vatten som kretsade omkring uppe vid ytan och krattade botten med sina ekolod. Den svenska ubåten vill nog snarare få upp oss till ytan, men nu vet de exakt var vi befinner oss. Så borde det vara, resonerade han snabbt för sig själv.

– Vad gör vi? frågade hans second, samtidigt som hans röst skar sig.

Tjernomyrdin tittade stint på honom under några sekunder, utan att ge något svar, tills det att seconden vek undan med blicken. Höll hans second på att bryta ihop? Därefter fäste Tjernomyrdin blicken på sjökortet, men frågan var högst relevant. Vad fan gör vi? Eller snarare, vart fan skall vi ta vägen? Här är vi ju som en sittande fågel, med vår breddsidan vänd mot den svenska ubåten, reflekterade han. Samtidigt som ytterligare en sonar-ping träffade ubåtsskrovet. Något som fick det att rassla till i Tjernomyrdins huvud.

I nuvarande hastighet skulle det ta dem 15 minuter att nå utloppet. Med maximal undervattenshastighet i 16 knop, skulle det ta ungefär fyra minuter. Därefter skulle det ta ytterligare tre till fyra minuter innan Mysingen bredde ut sig, fullt ut, framför dem. Först då kunde de dyka ner till 50 meters djup.

De skulle således vara fullständigt exponerad under sex till åtta minuter och troligen skulle det komma att regna sjunkbomber över dem i den trånga passagen. Högst sannolikt fanns det även en eller flera linjer med minor utanför passagen som svenskarna mycket väl skulle kunna bestämma sig för att utlösa. Skulle Quebec 615, mot alla odds, lyckas ta sig igenom, med eller utan skador, skulle man dessutom försätta de andra ubåtarna ute i Mysingen i fara. Dessutom visste han inte heller om ryktet om de utlagda ubåtsnäten var korrekt. Riskerna var helt enkelt för stora.

Han fattade därmed ett avgörande beslut och beordrade ubåtsbesättningen att fullfölja styrbordsgiren och istället göra en 180 graders helomvändning. I den efterföljande meningen beordrade han dem att successivt öka hastigheten till 16 knop för att snabbt återvända tillbaka till den södra delen av Hårsfjärden som var djupare, bredare och större. Han var väl medveten om att fartökningen tärde på batteriresurserna, men hade svenskarna upptäckt dem behövde de gasa på med allt de hade.

Tjernomyrdin iakttog sitt manskap i det svagt upplysta manöverrummet med uppspärrade ögon. Hans högerarm var utsträckt över kartbordet med det utbredda sjökortet över Hårsfjärden, samtidigt som han höll ett stadigt tag om passaren och blyertspennan med samma hand. I knäet vilade hans vänstra underarm. Omedvetet knöt han vänster knytnäve så hårt att knogarna vitnade och underarmen skakade. Samtidigt som Tjernomyrdin fortsatte att plöja med blicken i manöverrummet. Var det så illa? Var det norra utloppet verkligen avspärrat? Quebec 615 slutförde giren, men träffades samtidigt av ytterligare två pingar från den väntande svenska ubåtens sonarutrustning vid det norra utloppet. Tjernomyrdins second meddelade strax därpå att de hade uppnått sin maximala hastighet på 16 knop och det skakade i hela ubåten när propelleraxeln gick på högvarv. Nu behövde de snabbt komma bort från den norra delen av Hårsfjärden. Det fanns inte längre så mycket mer att välja på och när den nya södergående kursen var intagen och dubbelkontrollerad, tog Tjernomyrdin till orda med stadig röst:

– Skjut ut ett skenmål med bubblor och ljud, kommenderade han och kontrollerade att han var ordentligt fastspänd i kaptensstolen.

Strax därpå anlände den första Vertolhelikoptern till platsen där de hade blivit upptäckta och efter ytterligare någon minut infann sig ytterligare två Vertolhelikoptrar strax söder om Näsudden. Helikoptrarna piskade frenetiskt vattenytan med sina rotorblad.

– Helikoptrar i luften, hojtade en av hydrofonisterna.

– Var, hur många?

– Vet inte. Kan just nu inte avgöra det, fick Tjernomyrdin kortfattat till svar.

– Fäll ett andra skenmål! beordrade Tjernomyrdin med hög röst och gjorde ytterligare en anteckning i sin loggbok.

Tjernomyrdin beordrade därefter en 50 graders babordsgir och strax därefter avstängning av batteridriften. Ubåten fortsatte att glida fram i vattnet och farten sjönk successivt till två knop. Han såg sig omkring, följde hydrofonisternas minsta kroppsrörelser och lyssnade instinktivt efter eventuella propellerljud från snabbgående svenska båtar uppe vid vattenytan. Ubåten vid utloppet kunde rimligen inte ha följt efter dem och ping-träffarna hade upphört, uppfattade han. Quebec 615 fortsatte ljudlöst framåt på 25 meters djup och den kompakta tystnaden återinfann sig snabbt i manöverrummet. Jakovlev satt blixstilla.

Så kom den första sjunkbomben och den briserade inte mer än 30 meter bort. Quebec 615 slungades iväg av tryckvågen och alla lösa föremål flög fritt. Tjernomyrdins blyertspenna och passare slet sig från högerhanden och for som projektiler rakt in i ett metallskåp bredvid honom. Även plastlinjalen slet sig från plastfickan på bordet och splittrades när den träffade durken.

Tjernomyrdin höll fast sig med ett krampaktigt grepp, där han satt i stolen, men tappade för ett ögonblick orienteringen. Smällen var öronbedövande, det ringde i öronen och tryckvågen fick honom att se dubbla bilder. Ubåten krängde våldsamt. Därefter slocknade lamporna och det blev nattsvart. Han kände hur paniken vällde upp inom honom. Hur han blev kall utmed ryggen. Hur kroppen stelnade.

Men efter 15 sekunder fladdrade det till i glödlamporna och ljuset återvände sakta, i hälften av lamporna. Den andra ljusslingan verkade ha gått sönder.

I takt med att ljusstyrkan tilltog, kände Tjernomyrdin att han lyckades bemästra panikkänslan, men han förblev tyst och blickade uttryckslost rakt fram. Han var närvarande, men ändå inte. Det ringde fortfarande i öronen. Samtidigt fortsatte ubåten att kränga i sidled i efterdyningarna av sjunkbombsexplosionen och den tumultartade situationen förstärktes av att det hördes tilltagande panikartade skrik längre fram i ubåten, i riktning mot fören.

45 sekunder senare exploderade en andra sjunkbomb och även denna gång slogs ljuset ut i manöverrummet. Som tur var briserade den något längre bort från ubåtsskrovet och den upplevdes som en smekning i jämförelse med den första brisaden.

Men krevaden fick ubåten att åter kränga våldsamt.

Den måste ha exploderat minst 50 meter bort, tänkte Tjernomyrdin och lugnade ner sig en aning, när den fungerande ljusslingan med glödlampor fladdrade till och återfick sin fulla lyskraft. Skriken från den främre delen av ubåten hade tillfälligt tystnat, men tilltog nu åter i styrka, när ubåtsskrovets rullningar ebbade ut.

– För helvete, få tyst på den djäveln! vrålade Tjernomyrdin och fumlade med selen som höll honom fastspänd i stolen.

Hans fingrar var stela och av någon anledning hade han svårt att ta sig loss. Hade spännet gått sönder? Frenetiskt slet han i selen i ljuset från den dämpade belysningen, ännu helt omedveten om eventuella skador på ubåten och hur det hade gått för besättningen? Omedvetet började han istället stampa med fötterna för att leta efter vatten.

Samtidigt fortsatte skriken från fören, parallellt med att någon där framme började banka oregelbundet.

Till slut lyckade Tjernomyrdin ta sig loss, reste sig upp, men vacklade och föll på alla fyra. Innan han hittade balansen och ställde sig upp. Osammanhängande svepte han med blicken. Den ena hydrofonisten blödde ymnigt från ett sår i pannan och hans hörlurar hade trillat av. Troligen hade han slagit huvudet i instrumentpanelen, men han klarade i alla fall av att sitta upp. Omtöcknat höll hydrofonisten båda händerna mot huvudet.

Tjernomyrdin svepte vidare med blicken och noterade dessvärre att hans second tog sig över handleden, kved och grimaserade illa. Något löst föremål hade kanske träffat honom eller så hade han slagit i

underarmen? Förhoppningsvis var det inte frågan om en fraktur, utan bara ett blåmärke.

Samtidigt tilltog skriken från den främre delen av ubåten i styrka och i samma ögonblick kom en av Tjernomyrdins dykare inrusade i manöverrummet, akterifrån, utan att bry sig om att stanna.

– Jag tar honom! skrek han till Tjernomyrdin och fortsatte vidare framåt.

Ytterligare en dykare kom rusande hack i häl och Tjernomyrdin hakade på.

Tillsammans forcerade de den smala gången, fram mot torpedrummet, där de möttes av en besättningsman med spräckt ögonbryn, forsande blod över ansiktet och uppspärade ögon. Han sparkade provokativt på en av torpederna, när de klev in i torpedrummet. Därefter höjde han knytnävarna och rusade mot dem med ett vrål.

Den första dykaren snurrade reflexmässigt runt sin egen axel och drev igenom en spark i besättningsmannens solarplexus, vilket fick mannen att tappa luften och segna ner på durken med ett brak. Han tystnade omedelbart. Därefter kastade sig dykarna över honom, bakband honom med sina bälten och körde ner en oljig tygtrasa i munnen på besättningsmannen.

– Bind fast honom i en koj i den främre hytten. Söv honom om det behövs, rasade Tjernomyrdin, utan att bry sig om att kommentera blodutgjutelsen i mannens ansikte eller de efterföljande gnyende ljuden.

Tjernomyrdin vände på klacken och återvände med raska kliv till manöverrummet för att skaffa sig full överblick över ubåtens och ubåtsbesättningens övriga tillstånd. Något vatten hade i vart fall inte läckt in i torpedrummet. Inte vad han kunde uppfatta. Därefter flödade rapporterna in och maskinchefen meddelade att de hade hittat en besättningsman i maskinrummet som med full kraft hade slungats mot ett utstickande metallföremål och spräckt huvudet. Han hade avlidit omedelbart. Det var illa nog, men inte det värsta. Fick den svenska militären korn på dem igen väntade ytterligare sjunkbombsanfall.

Tjernomyrdin spände åter fast sig i sin stol, fortsatte att uppdatera sig om ubåtens viktigaste skador och när han fick bekräftat för sig att ubåten fortfarande var manöverduglig, beordrade han omedelbart fem knops fart under två minuter i rakt sydlig riktning. Därefter stängdes den

batteridrivna elmotorn av och han lät ubåten flyta fritt med undervattenströmmarna, fem meter ovanför den 30 meter djupa havsbotten.

Han gissade att vattnet efter sjunkbombarna fortfarande kokade av ljud från skadad fisk och vattenbubblor, samtidigt som måsar, minkar och eventuella sälar började ta för sig av smörgåsbordet av flytande död fisk. Den svenska marinens hydrofonister borde nu kunna få lyssna på en hel orkester av oidentifierade undervattensljud. Han borde kunna försvinna spårlöst. Och det gjorde han.

OPERATION NOTVARP

UBÅTSJAKTEN I HÅRSFJÄRDEN

Boken är en verklighetsbaserad militärpolitisk thriller som kontrast till alla ogenomträngliga ubåtsutredningar. En äventyrsroman med Sveriges överbefälhavare, Sveriges statsminister, samt ett antal tongivande militärer med svensk och utländsk nationalitet. En berättelse i en tid då Kalla Kriget hårdnade. Med problemhärदार och frågeställningar som än idag har bäring. En skönlitterär berättelse som erbjuder äventyr, spänning, intriger och spetsighet.

KOMMENDÖR KARL ANDERSSON

"Äventyrsromanen Operation Notvarp är en skönlitterär framställning av ubåtsjakten i Hårsfjärden, samtidigt som den fångar en händelse som inträffade i verkligheten. Min uppfattning är att berättelsen kan läsas av både yrkesfolk och av allmänheten med stor behållning. Detta samtidigt som berättelsen och miljön skildras på ett realistiskt sätt. Tonen och anslaget i berättelsen tycker jag om. Berättelsen är medryckande och när man väl har börjat läsa så kan man helt enkelt inte sluta."

Chef Karlskrona Örlogsskolor. Sektionschef Södra Militärömrådesstaben i Kristianstad. Avdelningschef 6:e minröjningsavdelningen. Långresa runt Afrika med kryssaren HMS Gotland 1948-1949. Var ombord på U137 i Karlskrona 1981 och förhörde sovjetisk besättning, bland annat fartygschefen.

KRIMINALKOMMISSARIE LARS ENGVALL

"Operation Notvarp är en skönlitterär berättelse som beskriver Sveriges mest dramatiska ubåtsjakt genom tiderna. En militärpolitisk thriller byggd på noggrann research gällande miljö och historiska händelser. Både i regeringskvarteren och i Stockholms södra skärgård. Detta samtidigt som färgstarka karaktärer ger berättelsen ytterligare liv. Författaren skriver på ett sådant sätt att man upplever att man är med när ubåtsjakten inträffar. Något som inbjuder till sträckläsning. Jag ser med stor förväntan fram emot att få läsa nästa bok."

Kriminalkommissarie och chef i flera polisiära befattningar från 1970-talet fram till 2005. Bland annat operativ chef på centrala Span i Stockholm. Under sin polisiära tid även yrkesaktiv som sjöpolis, hundförare, spanare och livvakt. Dessförinnan stamanställd i flottan på 1960-talet. Med kommenderingar på Jagarna HMS Öland, HMS Södermanland och HMS Uppland.

**NOTVARP
FÖRLAG**

978-91-984501-0-1

9 789198 450101